

**TRABAJO DE FINAL DE GRADO EN TRADUCCIÓN E
INTERPRETACIÓN**

TREBALL DE FI DE GRAU EN TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

Departament de Traducció i Comunicació

TÍTULO / TÍTOL

**Ulls que escolten, mans que parlen: diferències entre la
interpretació d'una llengua oral i una de signes**

Autor/a: Tamara Navarro Reig

Tutor/a: María Calzada Pérez

Fecha de lectura/ Data de lectura: Juny de 2018



El present treball segueix les normes d'APA.

Resumen/ Resum:

Aquest treball naix de la necessitat de reconèixer, d'una vegada per totes, la professió de l'intèrpret de llengua de signes. Per aquest motiu, després de contextualitzar-lo breument amb informació sobre la llengua de signes i sobre els usuaris i intèrprets d'aquesta, el present TFG descriu els diferents mètodes d'interpretació que s'utilitzen en una llengua oral i en una de signes, i tot seguit dissenya, aplica i analitza una enquesta per a comprovar si la teoria descrita al llibre *Técnicas de interpretación de lengua de signos* (Santos i Lara, 2001) es correspon amb la realitat d'aquests professionals.

L'enquesta s'ha realitzat a 66 intèrprets de llengua de signes i està dividida en tres blocs: el primer conté 4 preguntes introductòries, el segon 11 preguntes relacionades amb els intèrprets de llengua de signes i els mètodes que utilitzen, i el tercer és un espai obert a comentaris i propostes.

Després d'analitzar els resultats de l'enquesta, el treball conclou amb propostes de millora i menciona possibles noves vies d'investigació, ja que 8000 paraules no són suficients per a explicar totes les carències que el col·lectiu sord, la llengua de signes i els intèrprets d'aquesta en especial experimenten diàriament.

Palabras clave/ Paraules clau: (5)

Llengua de signes, llengua oral, persones sordes, interpretació, intèrpret.

Índex

1.	Introducció	1
2.	Metodologia i estructura.....	2
3.	Contextualització	3
3.1	Llengua de signes (LS)	3
3.2	Usuari de la llengua de signes	4
3.3	Intèrpret de llengua de signes (ILS).....	5
4.	Anàlisi.....	6
	Bloc I.....	6
4.1	Dades dels enquestats	6
	Bloc II.....	8
4.2	Mètodes d'interpretació	8
4.2.1	Interpretació consecutiva	8
4.2.2	Interpretació simultània.....	10
4.2.3	Interpretació al telèfon	15
4.2.4	Interpretació de textos escrits	19
4.3	Dades complementàries	22
	Bloc III	27
4.4	Aportacions	27
5.	Conclusions.....	28
6.	Bibliografia	29

7. Annex	31
7.1 Enquesta realitzada a intèrprets de llengua de signes	31

Índex de figures

Figura 1: Anys d'experiència	7
Figura 2: Intèrpret de llengua de signes com a única feina	7
Figura 3: Interpretació consecutiva.....	10
Figura 4: Interpretació de conferències.....	13
Figura 5: Ús del sistema de signes internacional.....	14
Figura 6: Interpretació al telèfon	17
Figura 7: Ús dels intèrprets de llengua de signes	19
Figura 8: Interpretació de textos escrits	21
Figura 9: Redacció de textos	22
Figura 10: Fonts de documentació emprades	23
Figura 11: Recursos utilitzats	24
Figura 12: Problemes comunicatius.....	25
Figura 13: Servicis	26

Llista de sigles i acrònims

Asetrad: Asociación Española de Traductores, Correctores e Intérpretes

CESyA: Centro Español del Subtitulado y la Audiodescripción

CNLSE: Centro de Normalización Lingüística de la Lengua de Signos Española

CNSE: Confederación Estatal de Personas Sordas

FESOCA: Federació de Persones Sordes de Catalunya

FILSE: Federación Española de Intérpretes de Lengua de Signos y Guías-Intérpretes

ILS: Intèrpret de llengua de signes

LO: Llengua oral

LS: Llengua de signes

LSE: Llengua de signes espanyola

SSI: Sistema de signes internacional

1. Introducció

Com a estudiant de Traducció i Interpretació a la universitat i de llengua de signes en el meu temps lliure, sent la necessitat de fusionar ambdues passions i aprofitar aquest treball per a donar visibilitat a la comunitat sorda, a la llengua de signes i als intèrprets d'aquesta en especial, els quals lluiten diàriament pel reconeixement de la seua professió.

Actualment, la creixent conscienciació i sensibilització de la societat davant els grups minoritaris ha donat lloc a moltes investigacions i nombrosos treballs relatius a la subtitulació per a persones sordes, però el camp de la interpretació de llengua de signes encara roman en l'anonimat per a la major part de nosaltres. De fet, el major inconvenient amb el qual m'he topat ha sigut la falta de documentació actual pertanyent a aquest col·lectiu i a la professió de l'intèrpret de llengua de signes.

Amb aquest treball vull demostrar que els mètodes d'interpretació utilitzats en les llengües orals no són els mateixos que aquells que es fan servir quan intervé una llengua de signes. A més, mitjançant els resultats d'una enquesta realitzada a intèrprets de llengua de signes, vull comprovar si la teoria descrita en el llibre *Técnicas de interpretación de lengua de signos* (Santos i Lara, 2001) es correspon amb la realitat dels professionals d'aquest camp.

Per últim, espere que el punt de vista tant teòric com descriptiu que he adoptat al llarg del treball servisca de base per a futures investigacions, i que les reflexions i conclusions extretes òbriguen noves vies d'estudi perquè el col·lectiu sord per fi se senta.

2. Metodologia i estructura

Per a l'elaboració d'aquest treball m'he basat principalment en un dels manuals que més s'utilitza en els cursos de formació d'intèrprets de llengua de signes anomenat *Técnicas de interpretación de lengua de signos* (Santos i Lara, 2001). El primer pas, i també el més difícil, ha estat recollir tota la informació relacionada amb la interpretació i l'intèrpret de llengua de signes. A continuació, he realitzat una enquesta amb el formulari de Google (veure annex 1) per a comprovar fins a quin punt la teoria es correspon amb la realitat. He decidit que passar un qüestionari seria la millor opció perquè permet incloure un ampli ventall de qüestions, facilita la comparació dels resultats i possibilita l'obtenció d'informació significativa (Cea, 2004, p.30). El disseny de l'enquesta s'ha basat en Cea (2004) i s'ha organitzat en tres blocs. En el primer es realitzen quatre preguntes introductòries per a recollir dades dels enquestats i poder valorar, així, la validesa, qualitat i fiabilitat de les respostes. El segon bloc està format per onze preguntes relatives als mètodes d'interpretació i a la tasca de l'intèrpret de llengua de signes, les respostes de les quals faré servir en la part descriptiva del treball, després d'haver establert les diferències entre la interpretació d'una llengua oral i una de signes. Al tercer i últim bloc, he deixat un espai perquè els enquestats proposen millores o matisen algun aspecte no mencionat anteriorment.

He enviat l'enquesta per correu a l'Associació de Persones Sordes de Castelló (lloc on estudie), a Svisual (servici encarregat de la vídeo-interpretació), al personal docent i als intèrprets de llengua de signes que vaig conèixer al congrés CNLSE 2017, i també l'he compartida en diferents grups de Facebook especialitzats en la interpretació d'aquesta llengua (Comunidad extremeña de intérpretes de lengua de signos, per exemple). L'enquesta ha estat 2 dies disponible i ha enregistrat un total de 66 respostes.

Una vegada obtinguts els resultats, els he analitzat i, per tal de ser coherent i facilitar al lector la comprensió de tots els conceptes i totes les reflexions que es mencionen al llarg del treball, he decidit establir tres parts ben diferenciades: la part teòrica (epígraf 3), la part descriptiva (epígraf 4) i les conclusions i propostes de millora (epígraf 5).

La finalitat de l'epígraf 3 és introduir el lector en el món de la llengua de signes i, per aquest motiu, es descriu breument la història d'aquesta i s'explica la situació que viuen hui dia tant els usuaris com els intèrprets de llengua de signes. L'epígraf 4, al seu torn,

està dividit en els mateixos tres blocs que formen l'enquesta. Al bloc I es detallen les dades dels enquestats. El bloc II, per una banda, estableix les diferències entre els mètodes d'interpretació utilitzats en una llengua oral i una de signes i, amb l'ajuda dels resultats obtinguts a l'enquesta, comprova si la teoria de la interpretació de llengua de signes es correspon amb la realitat d'aquesta. Per altra banda, explica breument altres dades importants relatives a la tasca de l'intèrpret que ens ajudaran a tenir una visió més amplia de la seua realitat. Al bloc III es mencionen diversos aspectes aportats pels enquestats. Finalment, a l'epígraf 5, s'extrauen les conclusions generals i es mencionen propostes de millora i noves vies d'investigació.

3. Contextualització

Abans d'endinsar-se en la complexa tasca de la interpretació de llengua de signes, cal conèixer la situació de cadascuna de les parts que la componen: la llengua de signes en si mateixa, l'usuari d'aquesta i l'intèrpret.

3.1 Llengua de signes (LS)

La llengua de signes (i no *llenguatge de senyes*¹) és la llengua natural que les persones sordes (no *sordmudes*²) o amb discapacitat auditiva han desenvolupat de forma espontània des de la seua “experiència visual” (Asociación Española de Traductores, Correctores e Intèrpretes [Asetrad], 2011, p.12). Com qualsevol altra llengua, aquesta també està viva, és canviant, i consta d'estructures gramaticals, vocabulari i cultura propis, fets que demostren la riquesa del seu sistema lingüístic i la independència respecte de la llengua oral que l'envolta (Federació de Persones Sordes de Catalunya [FESOCA], s.d.). A més, la LS no és universal, de la mateixa manera que tampoc hi ha una llengua oral (LO) única per a tots els parlants. A diferència de les LO, que es

¹ Segons Lacreu (1995), el llenguatge és la “facultat humana de poder comunicar els propis pensaments o sentiments a un receptor o interlocutor mitjançant un sistema o codi determinat de signes interpretable per ell”, i una senya és “detall, tret, la coneixença del qual pot servir per a reconèixer un individu o un objecte”.

Per tant, podem observar que el llenguatge és un tret que està present tant en la llengua oral com en la llengua de signes, i que les senyes no s'adeqüen al camp que estem tractant.

² Ser sord no implica que les cordes vocals estiguen fetes malbé, és a dir, les persones sordes no tenen perquè ser mudes. Tradicionalment es pensava que una persona sorda era incapaç de comunicar-se amb els demés, però hui dia hi ha logopedes i mestres especialistes d'audició i llenguatge que ajuden aquestes a comunicar-se mitjançant la llengua oral i escrita.

transmeten per mitjà d'un canal vocal-auditiu, la LS utilitza el canal gesto-visual-espacial, és a dir, que “els seus òrgans d'articulació són les mans, els braços, el tronc i el rostre” (Asetrad, 2011, p.12), i és precisament aquesta modalitat lingüística la que ha marcat en tot moment el rumb de la comunitat sorda.

En l'Edat Mitjana, la LS no suposava cap problema perquè els mètodes de comunicació que es desenvoluparen en la societat medieval promogueren la integració de les persones sordes. A més, els signants no eren deficients simplement pel fet de no poder llegir o escriure, ja que la majoria de la població era analfabeta. Tanmateix, la revolució industrial va suposar un canvi en la concepció del treball i el paper de les persones sordes es va veure debilitat: l'únic suport que tenien procedia d'institucions religioses (Santos i Lara, 2001, p.17).

Des d'aleshores, la LS i els seus usuaris van estar durant molt de temps aïllats, però, actualment, la creixent conscienciació i sensibilització de la societat davant els grups minoritaris i el floriment d'investigacions han donat com a fruit la Llei 27/2007, de 23 d'octubre, mitjançant la qual es reconeixen a Espanya dues llengües de signes oficials, l'Espanyola i la Catalana, i es regulen els mitjans de suport a la comunicació oral de les persones sordes, amb discapacitat auditiva i sordcegues. A més, arran d'aquesta llei, naixen altres organitzacions com el Centro de Normalización Lingüística de la Lengua de Signos Española (CNLSE) o el Centro Español del Subtitulado y la Audiodescripción (CESyA) que vetllen pel creixement i l'impuls d'aquesta llengua natural.

3.2 Usuari de la llengua de signes

Segons les últimes dades de l'Institut Nacional d'Estadística d'Espanya (2008), en aquest país hi ha més d'un milió de persones afectades per una discapacitat auditiva de distint grau i tipus. D'entre aquestes, unes tretze mil són usuàries de la LS, és a dir, utilitzen aquesta llengua per a comunicar-se (Llei núm. 18476, 2007, p.8).

Com he mencionat anteriorment, el col·lectiu sord ha experimentat millores i ha guanyat molta visibilitat des que s'aprovà la llei en 2007, però, onze anys després, continua reivindicant l'absència d'un reglament que desenvolupi l'ús de la LS en tots els camps: educació, sanitat, món laboral, transport, política, gestions amb

l'administració, cultura, esport i oci. A més, la presidenta de la Confederación Estatal de Personas Sordas (CNSE), Díaz (2017) assenyala que:

El problema es que en muchas ocasiones no se conocen nuestras capacidades, solo se conoce la discapacidad. No se nos ve de forma integral y esto hace que no tengamos el acceso completo al mercado laboral. Hay una cifra elevada de paro ya que el acceso a la formación tampoco es demasiado alto. (Citat en Sánchez, 2017)

Una de les grans barreres que impedeixen a les persones sordes integrar-se completament en la societat és l'escàs nombre d'intèrprets de LS i la inexistent cobertura d'aquests, ja que, si bé la llei menciona que les Administracions són les encarregades de promoure la prestació d'aquests servicis, aquestes no sempre ho fan. Díaz (2017) afegeix que “*cualquier recorte en servicios básicos como la educación o la sanidad afecta con más fuerza a los colectivos más necesitados, por el simple hecho de que parten de una situación de mayor necesidad y menores recursos*” (citats en Sánchez, 2017).

3.3 Intèrpret de llengua de signes (ILS)

Per a Santos i Lara (2001):

La interpretación de la lengua de signos nace como respuesta de una demanda social de las personas sordas: la necesidad de romper las barreras de la comunicación que las aíslan de la sociedad, y el derecho de participar en esta en igualdad de condiciones con respeto a los demás ciudadanos. (p.19)

Per tant, l'ILS és una figura que sempre ha existit i ha acompanyat al llarg de la vida a persones sordes tan importants com Juan Fernández de Navarrete, més conegut com “el Mudo”, o Alonso Fernández de Córdoba, alumne de Ramírez de Carrión. Tanmateix, és una professió que ha costat molt consolidar, formalitzar i reconèixer.

El primer intent de professionalització es va produir l'any 1987 amb la creació del Servicio Oficial de Intèrpretes Mímicos, el qual va assentar les bases per al desenvolupament de la interpretació de LS en Espanya. L'any 1990, naix la primera associació de LS, Asociación: Intèrpretes de Lenguaje de Signos de España, la qual es

dissolgué l'any 2000 per a donar pas a l'actual Federación Española de Intérpretes de Lengua de Signos y Guías-Intérpretes (FILSE). A partir d'aquest moment, va començar a créixer el col·lectiu d'ILS i a debatre's aspectes relacionats amb la funció d'aquests, la formació, la remuneració i el Codi Ètic (Santos i Lara, 2001, p.19).

Altre avanç crucial en la professió de l'ILS tingué lloc l'any 1997 en publicar-se el Real Decret 1266/1997, mitjançant el qual s'aprovà definitivament el Ciclo Formativo de Grado Superior corresponent al Título de Técnico Superior en Interpretación de Lengua de Signos. A més, l'any 2016, la Universidad Rey Juan Carlos de Madrid va ser la primera (i única, de moment) en oferir el grau de Lengua de Signos Española y Comunidad Sorda, les assignatures del qual estan impartides tant per oients com per persones sordes.

4. Anàlisi

Com bé ja he mencionat anteriorment, l'anàlisi d'aquest treball es divideix en els tres blocs dels quals consta l'enquesta (veure annex 1): dades dels enquestats, preguntes i remarques relatives als ILS i als mètodes d'interpretació que utilitzen, i aportacions. Tot seguit observarem els resultats i els compararem amb la teoria.

Bloc I

4.1 Dades dels enquestats

L'enquesta ha enregistrat un total de 66 respostes i totes provinents d'intèrprets de llengua de signes. La gran majoria dels participants són tècnics superiors en interpretació de llengua de signes i guies intèrprets (90,9 %), mentre que la resta (9,01 %) ha estudiat traducció i interpretació, magisteri, treball social o logopèdia. Els següents gràfics mostren els anys d'experiència i si es dediquen sols a la interpretació de llengua de signes o no.

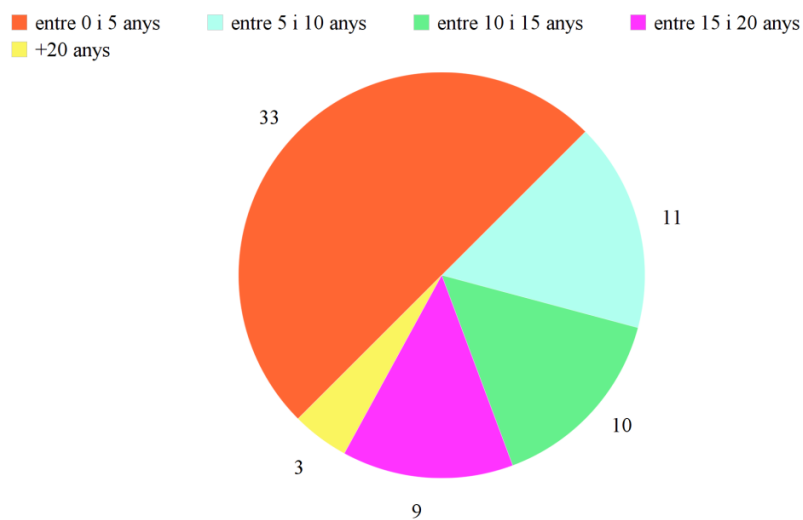


Figura 1: Anys d'experiència

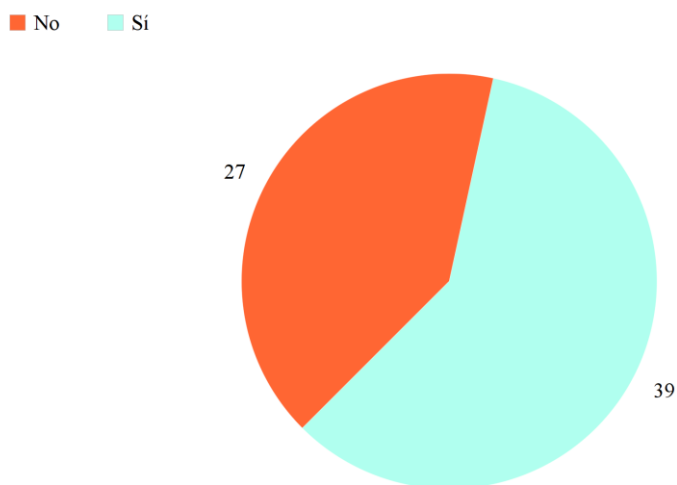


Figura 2: Intèrpret de llengua de signes com a única feina

Per últim, cal assenyalar que la majoria dels participants (70 %) treballen per compte d'altre, i en menor mesura ho fan pel seu compte (15 %) o voluntàriament (10 %). El 5 % dels enquestats restants no treballen actualment com a intèrprets.

A partir d'aquests resultats es dedueix que les respostes obtingudes són de persones molt vinculades a l'objecte d'estudi i es poden considerar, doncs, d'interès per a aquest treball.

Bloc II

Aquest bloc conté la part més descriptiva i detallada del treball. En el primer apartat es descriuen els diferents mètodes d'interpretació que s'utilitzen en una llengua oral i en una de signes, i es fa referència sols a 7 de les 11 preguntes de l'enquesta. Per motius d'espai, en el segon apartat s'expliquen breument els resultats de les 4 preguntes restants, les qual estan més centrades en altres aspectes de la feina dels ILS.

4.2 Mètodes d'interpretació

4.2.1 Interpretació consecutiva

Tal com expliquen Vanhecke i Lobato (2009), en la interpretació consecutiva de llengües orals:

El intérprete, situado junto a los oradores, ofrece la versión del discurso en la lengua de llegada una vez que el orador ha acabado de pronunciarlo. El intérprete basa la restitución del discurso en su memoria y en las tomas de notas que ha tomado. (p.8)

A més, Bosch (2012) afegeix que:

La consecutiva es una modalidad cada vez menos utilizada a favor de la simultánea, pero aun así sigue utilizándose con frecuencia en todo tipo de reuniones, conferencias en las que no hay dispositivos de interpretación simultánea, cenas de gala, ruedas de prensa, etc. (p.1)

En la interpretació consecutiva, l'intendent gaudeix d'un avantatge molt important: el temps. El fet de no interpretar immediatament allò que s'està dient li permet seguir la línia de pensament de l'orador i reorganitzar tot el discurs per a repetir-lo (Iliescu, 2001, p.39). Tanmateix, l'intendent ha de tindre “*the ability to adjust the length of interpretation on demand, while maintaining faithfulness to the meaning and intention*

of the original text” (Frishberg, 1990, p.21). Durant molts anys els intèrprets han considerat que la interpretació consecutiva té més dificultat que la simultània. Segons Seleskovitch (1978), açò podria explicar-se pel fet que normalment resulta més difícil ocultar una mala interpretació consecutiva, ja que entre els oients sempre pot haver-hi algú que conega les dues llengües i que, per tant, pugui avaluar el treball d’interpretació (citada en Santos i Lara, 2001, p.52). Com veurem més endavant, en la interpretació simultània, en canvi, l’intèrpret sol estar en cabina i és poc probable que algú escolte el mateix discurs en dues llengües diferents i pugui, doncs, jutjar la qualitat del treball.

Tanmateix, la interpretació consecutiva no està tan estesa en la LS; sols s’utilitza encontres on intervé un nombre reduït de participants o en situacions comunicatives on la durada de les intervencions és tan menuda que a penes existeix diferència entre la interpretació simultània i la consecutiva (Santos i Lara, 2001, p.51). A més, Frishberg (1990) afirma el següent:

The interpreter translating from a sign language realistically cannot look at the note paper and watch the signer at the same time. [...] Because consecutive interpretation into signing has been the usual method for the young child (interpreting with deaf parents) or the bare-bones beginner, professional interpreters have avoided this technique to distinguish themselves. (p.22)

A l’enquesta he inclòs la pregunta “**Alguna vegada ha realitzat una interpretació consecutiva? En quines situacions? Ha pres notes? Justifique la resposta**” per veure quin ús se’n fa en la vida real i el resultat ha sigut el següent:

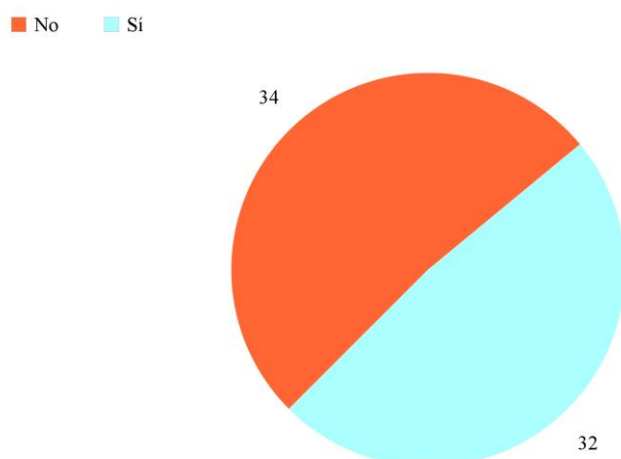


Figura 3: Interpretació consecutiva

Un total de 34 persones sobre 66 mai no han utilitzat la interpretació consecutiva, mentre que 32 sí que l'han feta servir en servicis d'interpretació a la comunitat (àmbit jurídic, acadèmic i telefònic) o en situacions on la persona sorda tenia una LS poc estructurada o era estrangera i, per tant, parlava una llengua de signes diferent. Pel que fa a la presa de notes, sols 8 persones n'han fet ús i totes coincideixen en haver-ho fet durant una telefonada on havien d'interpretar telèfons, correus o dades importants.

4.2.2 Interpretació simultània

En simultània, el procés d'interpretació es realitza pràcticament al mateix temps que el discurs original. Tanmateix, la simultaneïtat completa quasi mai té lloc, ja que l'intèrpret ha d'esperar a sentir l'enunciat de l'orador abans d'interpretar (Frishberg, 1990, p.20). El mètode d'interpretació simultània s'utilitza normalment en intervencions àmplies on la interpretació consecutiva retardaria enormement el desenvolupament de l'acte, com per exemple en conferències, cursos, mítings polítics, etc.

Per a la interpretació de llengües orals hi ha almenys dos tipus d'interpretació simultània que no s'utilitzen quan intervé una LS: la interpretació a cau d'orella i la interpretació en cabina. En la primera, el nombre de persones que no entén l'idioma original ha de ser reduït (Vanhecke i Lobato, 2009, p.9). L'intèrpret ha de col·locar-se

entre aquestes i interpretar el discurs en veu baixa. Taylor-Bouladon (2011) afegeix també que aquest tipus d'interpretació *“is generally combined with “consecutive” interpretation when one of “his” delegates takes the floor and the interpreter then gives a consecutive interpretation of the statement into English or French, using the delegates’ microphone”* (p.66). En la interpretació en cabina, tanmateix, l'interpret està situat dins d'una cabina insonoritzada que normalment té una gran cristallera a través de la qual veu tot el que passa a la sala. Utilitza cascs per a escoltar el discurs i micròfon perquè la seua interpretació arribe als oients (Taylor-Bouladon, 2011, p.64). Per tant, tenint en compte que en ambdós casos el canal utilitzat és el vocal-auditiu i que la comunitat sorda fa servir el gesto-visual-espacial, com s'organitzen els esdeveniments on la interpretació simultània és necessària i certa part del públic és sord?

La professió de l'interpret de llengua de signes exigeix un nivell d'atenció i concentració molt alt que únicament es pot mantenir de manera eficaç durant uns 20-30 minuts. Per aquest motiu, allò ideal és contractar un mínim de dos ILS: un en actiu i altre de suport. Aquest últim juga un paper fonamental, ja que ha de seguir de manera simultània al ponent i a l'ILS en actiu per a comprovar que el procés d'interpretació va bé i per a anticipar solucions als possibles problemes que puguen interferir en aquest. Si la llengua d'arribada és la LS (és a dir, el ponent utilitza una LO), l'interpret en actiu ha de col·locar-se a l'altura del ponent perquè tots el vegem, i l'interpret de suport ha de seure just davant, en primera fila, per poder copiar en espill les imatges i fets que queden fora del camp visual de l'ILS en actiu, com per exemple els signes, les diapositives, etc. (Santos i Lara, 2001, p.185). D'aquesta manera l'interpret en actiu, amb un sol cop d'ull, podrà fer ús de l'ajuda que el seu company li brinde. En cas que la llengua d'arribada siga una LO (el ponent utilitze, per tant, una LS), ambdós interprets han de seure davant, en primera fila, un al costat de l'altre, per poder veure bé el signant i dir-se a cau d'orella les diferents solucions a possibles problemes.

Per als ILS també és molt important escollir el vestuari d'acord amb les normes protocol·làries. El fet de portar molts complements (joies, corbates, fulards) i vestir colors vius pot desviar l'atenció dels assistents. Per aquest motiu, és important escollir peces de vestir llises i d'una tonalitat que faça contrast amb el color de la pell, és a dir, les persones de pell clara hauran de vestir amb colors obscurs i les de pell obscura amb colors clars (Santos i Lara, 2001, p.179).

Pel que fa a l'equipament necessari en actes on intervenen tant una LO com una LS ha d'haver-hi una càmera que grave en tot moment la persona que utilitzi la LS (ja siga el ponent o l'interpret en actiu), i una pantalla on poder projectar la imatge perquè aquelles persones que estiguen assegudes més lluny puguin veure-ho. Així mateix, l'ús de subtítols també és recomanable, ja que ajuda a la comprensió del discurs en cas que algun signe o alguna idea no queden clars. De la mateixa manera, és necessari tenir micròfons i altaveus per a poder escoltar sense problemes la persona que utilitzi una LO (bé siga el ponent o l'interpret en actiu). Per últim, també cal tenir en compte la il·luminació de la sala, i sobretot, la de l'interpret en actiu o el ponent que utilitzi la LS per a la bona comprensió i el bon desenvolupament del procés d'interpretació.

Sens dubte, Santos i Lara (2001) decidiren bé en fer un capítol a part que tractara sobre la interpretació de conferències per l'amplitud i la varietat de factors que cal considerar. Les investigadores no sols mencionen els aspectes ja descrits, sinó que també se centren en el comitè organitzador, els ponents i assistents, el coordinador, etc. (p.175). Jo, per la meua part, he volgut anar una mica més lluny i he realitzat la següent pregunta a l'enquesta: **Alguna vegada ha interpretat en conferències on els ponents i/o assistents eren persones sordes usuàries de diferents llengües de signes? Es va utilitzar el sistema de signes internacional o hi havia un intèrpret per a cada llengua de signes? Si hi havia intèrpret, aquest utilitzava l'opció del relé o la interpretació d'enllaç o bilateral?.**

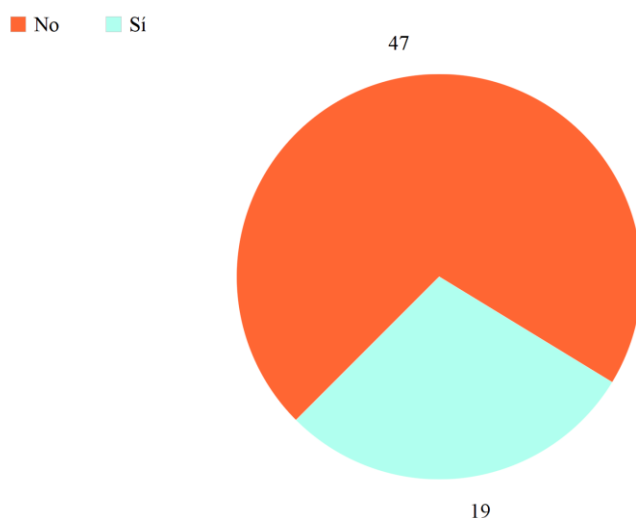


Figura 4: Interpretació de conferències

Tal com mostra el gràfic, de 66 persones sols 19 han treballat en conferències on s'utilitzaren diferents llengües de signes. Tanmateix, les experiències que aquestes han plasmat en l'enquesta són bastant diferents.

En primer lloc, pel que fa al sistema de signes internacional (SSI), 4 de les 19 persones justifiquen el seu ús en aquest tipus de conferències pel seu "èxit funcional". Aquest sistema de comunicació (i no *llengua*) és una variant de la llengua de signes que utilitzen les persones que no comparteixen el mateix codi lingüístic, com per exemple les persones usuàries de diferents llengües de signes. El SSI equivaldria, en una LO, a l'esperanto, i per conèixer una mica més fins a quin punt s'utilitza o no, he realitzat la següent pregunta a l'enquesta: "**Alguna vegada ha utilitzat el sistema de signes internacional? En quines situacions?**". El resultat mostra que 42 de 66 persones no l'han fet servir mai o sols l'han utilitzat en el context acadèmic, és a dir, durant la seua formació, mentre que 5 de les 24 persones restants assenyalen que l'han fet servir en classes d'anglès i/o jornades formatives; 12/24 en encontres internacionals, com per exemple fires, festivals, projectes d'investigació i congressos; i 7/24 en servicis d'atenció a immigrants.

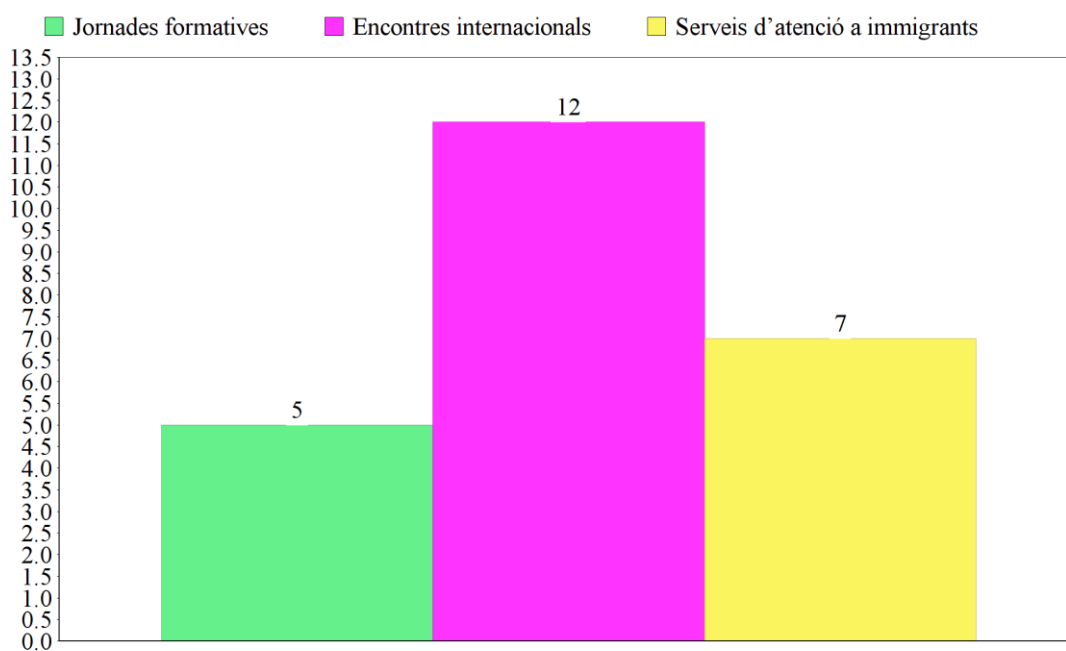


Figura 5: Ús del sistema de signes internacional

Per tant, podem concloure que, a pesar del vocabulari tan restringit que aquest sistema presenta, resulta d'utilitat en situacions on no tots els comunicants utilitzen la mateixa llengua de signes. Cal recordar que la llengua de signes naix de l'experiència visual dels seus usuaris i que, per tant, aquesta mai no podrà ser internacional.

En segon lloc, si tornem als mètodes utilitzats en conferències on conviuen diferents LS, es planteja l'opció d'utilitzar el relé o la interpretació d'enllaç o bilateral. Segons Taylor-Bouladon (2011), "*relay is the term used when an interpreter does not have the target language and listens to the interpretation of a colleague, which then, in turn, interprets, so the delegates are hearing a second-hand rendering*" (p.87). Aquesta llengua intermèdia s'anomena pivot i d'acord amb els resultats de l'enquesta, 4 de 19 persones han fet ús d'aquest mètode d'interpretació en conferències internacionals. No obstant això, totes 4 estaven exposades a situacions i combinacions lingüístiques diferents, i per aquest motiu la llengua pivot que 2 d'elles feien servir era l'anglès, mentre que 1 d'elles utilitzava la llengua de signes espanyola (LSE), i l'última l'espanyol. Pel que fa a la interpretació d'enllaç o bilateral, Collados i Fernández (2001) es refereixen a ella com "*la mediación oral que se realiza por un solo intérprete, en las dos direcciones, e inmediatamente después de cada una de las intervenciones de los interlocutores presentes en la situación comunicativa*" (p.48). Aquest mètode és

utilitzat per 3 de les 19 persones que han treballat en conferències: una d'elles va fer servir el SSI i l'espanyol, l'altra la llengua de signes anglesa i la LSE, mentre que l'última no ha especificat la combinació lingüística que va utilitzar.

Per últim, 6 de 19 persones asseguren haver participat en conferències on s'utilitzava tant el SSI, com l'opció del relé i la interpretació d'enllaç o bilateral. A més, expliquen que aquesta és l'opció més apropiada per al bon desenvolupament de la jornada. Tanmateix, afegixen que sols és possible quan la delegació és qui assumeix la provisió de tots aquests servicis. Les 2 persones restants no han sigut tan clares, ja que una d'elles sols ha respost que no ha fet servir el SSI, i l'altra assegura que sols hi havia un intèrpret de LSE.

4.2.3 Interpretació al telèfon

Segons Kelly (2008) *“telephone interpreting was first introduced in 1973 as a fee-free service in Australia. It was offered in response to the waves of immigrants arriving to the country and the resulting increased need for communicating in other languages”* (p.5). A Espanya, aquesta pràctica també ha augmentat en els últims anys a causa de la globalització de les comunicacions, la consolidació del turisme com a activitat econòmica fonamental i la presa de consciència per part de les autoritats de la necessitat d'una comunicació fluida entre l'administració pública i els ciutadans (García, 2009, p.2).

Les característiques més evidents de la interpretació telefònica són l'ús de la tecnologia i l'absència física de l'intèrpret. Pel que fa a la primera, aquesta pot ocasionar alguns problemes en la comunicació fluida. A més, els avanços tecnològics obliguen a l'intèrpret a adaptar-se i evolucionar. De la mateixa manera, l'absència física de l'intèrpret pot veure's com una forma de mantenir-se en l'anonimat, però també pot tenir conseqüències negatives en despersonalitzar la comunicació (Pozo i Campillo, 2016, p.6).

Telephone interpreters are essentially working in the absence of sight. Because they cannot process visual cues, professional telephone interpreters are specially trained to work in the absence of such cues. Telephone interpreters rely heavily on auditory information to pick up on many types of non-verbal cues

and are trained specifically in listening skills and various techniques that are not covered in great depth by most training programs for on-site interpreters.
(Kelly, 2008, p.84)

Els camps d'activitat de la interpretació telefònica solen ser el sanitari, el legal i el d'emergències (112 o 016, d'entre altres), fet que prioritza, encara més, la formació específica dels intèrprets. En l'àmbit internacional, García (2009) també destaca la possibilitat que els participants de la conversació puguin estar molt allunyats geogràficament i culturalment de l'intèrpret, fet que dificulta la feina d'aquest, ja que l'usuari pot fer referència a llocs, a institucions o inclús a persones relacionades amb la seua activitat diària que l'intèrpret desconeix totalment (p.6).

Com tots els camps de la interpretació, aquest també consta de diferents tipus. Segons Rosenberg (2007), el més comú és "*the three-way telephone conversation*" on cadascuna de les parts està en un lloc diferent. El següent tipus de telefonada més habitual és les conversacions que tenen lloc cara a cara i que s'interpreten a través d'un telèfon de mans lliures. En aquest cas, els dos usuaris estan en el mateix lloc i es comuniquen amb l'intèrpret (que no està present) per mans lliures. L'últim mètode d'interpretació telefònica és molt semblant a l'anterior, però en aquest cas no hi ha cap dispositiu especial, és a dir, sols tenen un telèfon normal i van passant-se'l ("*telephone passing*") (p.68).

Tanmateix, què passa si un dels usuaris utilitza la llengua de signes i no una llengua oral? En aquests casos la vídeo-interpretació amb la persona sorda és necessària i pot ocórrer tant de forma simultània (l'intèrpret al mateix temps que rep la informació signada l'expressa en una llengua oral i viceversa) com de forma consecutiva si la persona sorda utilitza la llengua oral en les seues emissions i la LS en la recepció. D'aquesta manera, la persona sorda parla i l'intèrpret es limita a expressar la informació sonora que li arriba (Frishberg, 1990, p.176).

A més, segons Corsellis (2010), les persones que perden la capacitat auditiva al llarg de la seua vida pot ser siguen propenses a comunicar-se a través d'intèrprets orals o traductors de veu automàtics. En el primer cas, l'intèrpret oral es col·loca davant la persona sorda i repeteix allò que diu l'orador, sense utilitzar la veu i amb ajuda d'expressions facials i gestos, perquè la persona sorda pugui llegir-li els llavis. El

traductor de veu automàtic, tanmateix, utilitza un teclat fonètic específic per a escriure allò que es diu. El text apareix a l' instant en la pantalla de l'ordinador o del mòbil. Heus ací un exemple que la comunitat sorda (però també sovint els grups minoritaris que viuen dins d'una comunitat lingüística dominant) pot encapçalar nous avanços, ja que necessita assumir la seua part de responsabilitat davant de la societat (p.4).

Pel que fa als passos que la persona sorda ha de seguir per a utilitzar el servici d'interpretació telefònica, tots els autors anteriorment mencionats estan d'acord amb el fet que primer s'ha d'informar a l'intèrpret del contingut de la conversació, ja que, segons a qui vaja dirigida, *“the call would demand a different emotional or personal style from the interpreter”* (Frishberg, 1990, p.174). D'igual manera, també és útil que l'usuari sord explique a la persona que està a l'altra banda del telèfon (si no la coneix) que està fent ús d'un intèrpret. Així es poden justificar els silencis inesperats, la demora, etc., però fins a quin punt aquests fets tenen lloc en el dia a dia?

Una altra de les preguntes de l'enquesta és la següent: **“Ha interpretat alguna vegada al telèfon? Si és així, la persona sorda, abans d'iniciar la conversació, li ha explicat el contingut d'aquesta? S'informa a la persona que està a l'altra banda del telèfon que aquesta conversació requereix un intèrpret de llengua de signes?”**.

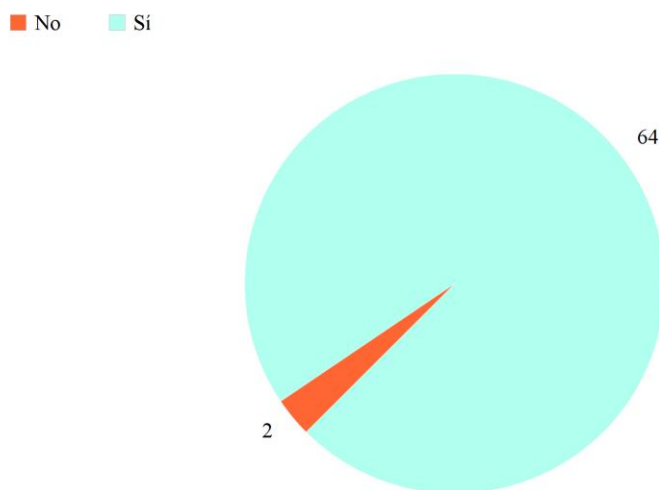


Figura 6: Interpretació al telèfon

De 66 persones sols 2 mai no han interpretat al telèfon, fet que demostra, una vegada més, la gran demanda d'aquesta especialitat. De la resta de participants, 37 diuen que les persones sordes sí que duen a terme tots aquests passos, mentre que 27 expliquen que no ho fan en totes les situacions. Algunes matisen que sí que s'explica el contingut de la conversació quan la persona sorda, en certa manera, vol agilitzar-la i proporciona a l'intèrpret la informació necessària per endavant (com el DNI, per exemple). Pel que fa a la menció d'ús d'intèrpret, la majoria dels participants de l'enquesta creuen que és la persona sorda qui ha de dir-ho perquè és l'única manera que l'intèrpret quede en l'anonimat ("Bona vesprada, em diuen X, sóc sord/a i estic fent ús d'un intèrpret"). En canvi, hi ha altres intèrprets que, davant l'absència d'esment per part de la persona sorda, decideixen presentar-se per evitar futurs malentesos ("Bona vesprada, em diuen Y i sóc l'intèrpret de X"). Tanmateix, d'aquesta manera sols aconseguim caracteritzar l'intèrpret i fer que la persona sorda passe a un tercer pla, ja que la persona que ha rebut la telefonada es dirigirà directament a l'intèrpret en primera persona, i farà ús de la tercera persona per referir-se a l'usuari sord.

Frishberg (1990) també fa al·lusió a aquest problema i explica que tant els intèrprets de LO com els ILS prefereixen l'ús de la primera persona pel següent:

First, it avoids many possible misunderstandings. The interpreter is less likely to get confused between the client as "he" and the person the client refers to as "he". [...] Secondly, the practice of first person address permits the illusion that the parties who do not share the same language can speak to each other directly.
(p.71)

De tota manera, es tracta d'un problema que sols està present en les conversacions telefòniques? **"Sabem els oients utilitzar i respectar els servicis dels intèrprets de llengua de signes?"** Aquesta darrera pregunta també està inclosa a l'enquesta i el resultat ha sigut el següent:



Figura 7: Ús dels intèrprets de llengua de signes

De 66 persones, 9 diuen que, en general, els oients sí saben fer ús dels serveis d'interpretació. En canvi, 16 persones expliquen que si anteriorment els oients s'han topat amb alguna situació pareguda o tenen algun conegut sord que els ho haja explicat sí que respecten tant l'intèrpret com la persona sorda, però, de no ser així, es dirigeixen directament a l'intèrpret o utilitzen la falca "dígues-li". Per últim, les 41 persones restants afirmen que els oients no saben utilitzar els ILS a causa del gran desconeixement de la professió. De fet, els participants contenen que moltes vegades la gent creu que són familiars o amics de la persona sorda, i no professionals.

4.2.4 Interpretació de textos escrits

Segons Frishberg (1990) "*sight translation is a especial case of ordinary interpretation in which a written text rather than a spoken text is the source for the interpreter, who reads it off in the language of the meeting or audience*" (p.20). Jiménez (1999) també assenyala que una de les característiques fonamentals i diferenciadores de la traducció a la vista en funció comunicativa és la immediatesa amb què es produeix el procés de reformulació, de manera paral·lela (quasi simultània) a la lectura (p.200). Aquest mètode d'interpretació s'utilitza molt sovint en tribunals o en àmbits laborals on la majoria dels documents que s'utilitzen no han estat prèviament traduïts per escrit. L'intèrpret, a més, ha d'informar en tot moment dels aspectes visuals del document

(dibuixos, gràfics, anotacions, etc.). També s'utilitza en conferències, presentacions, rodes de premsa o reunions on els participants aporten documents que han de ser traduïts a la vista. Per últim, és molt comú el seu ús en cabines d'interpretació quan les ponències estan carregades d'informació especialitzada o tracten d'acords oficials on qualsevol errada podria tindre grans conseqüències. A més, la traducció a la vista esdevé l'única manera de poder realitzar una interpretació quan l'orador té dificultats de lectura o pronúncia, o hi ha problemes de so (Jiménez, 1999, p.192-193).

Tanmateix, no hi ha un consens respecte al nom que aquest mètode deu adoptar, ja que és difícil classificar aquest tipus de servici de traducció o d'interpretació. Torres (2004) defineix el terme "*interpretación a la vista*" com l'exercici de traducció a la vista que realitza l'intèrpret al mateix temps que escolta i analitza atentament l'*input* que rep a través dels auriculars en cabina; mentre que entén per "*traducción a la vista*" el mateix exercici de traducció però sense el suport auditiu (p.86).

Pel que fa a la llengua de signes, aquest mètode d'interpretació és d'especial utilitat per a les persones sordes que no entenen la llengua oral escrita. Aquestes demanen diàriament a l'ILS que els explique el contingut del text, motiu pel qual he decidit anomenar a aquest apartat "*interpretació de textos escrits*" (Santos i Lara, 2001, p.57). A més, per saber amb quina assiduïtat realitzen aquest tipus de servici i conèixer en quines situacions ho fan, he incorporat la següent pregunta a l'enquesta: "**Alguna vegada ha interpretat un text escrit en llengua de signes? En quines situacions?**".

■ No ■ Sí

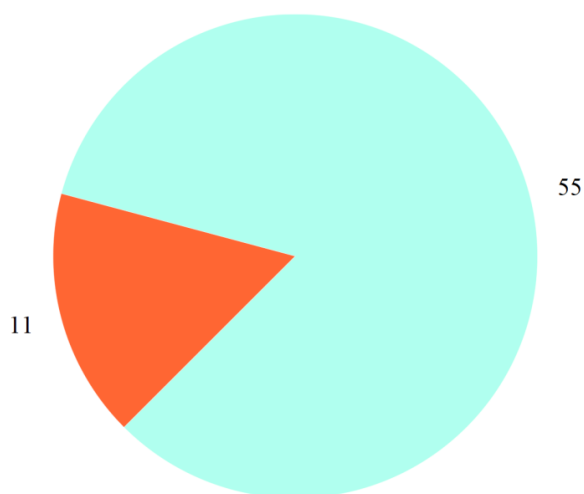


Figura 8: Interpretació de textos escrits

Tal com mostra la figura, 11 persones de 66 mai no han realitzat aquest tipus de servici, mentre que les 55 persones restants sí, fet que evidencia la necessitat d'aquest mètode en la comunitat sorda. La major part d'interpretació de textos escrits es du a terme en l'àmbit jurídic, acadèmic o quan la persona sorda no entén el text escrit independentment de la tipologia textual d'aquest. No obstant això, molts dels participants també han interpretat correus, cartes, factures, textos relatius a l'àmbit laboral i, fins i tot, periòdics i llibres en un voluntariat.

Segons Santos i Lara (2001), també és molt comú per a l'interpret realitzar servicis on la persona sorda dicta en LS qualsevol informació que s'ha de plasmar per escrit. Una vegada més, resulta molt difícil traçar la ratlla entre traducció i interpretació, i, a més, existeix el dilema de si aquest servici hauria de considerar-se o no part de l'activitat professional (p.57).

A la pregunta “**Alguna vegada una persona sorda li ha “dictat” un text en llengua de signes perquè vosté el redactara? En quines situacions?**”, 20 dels 66 participants han contestat que no, mentre que 46 sí que han realitzat aquest servici. La redacció de textos per part de l'interpret es du a terme majoritàriament en gestions administratives i en l'àmbit educatiu, tot i que també en situacions més personals com reclamacions, cartes o elaboracions de currículums.

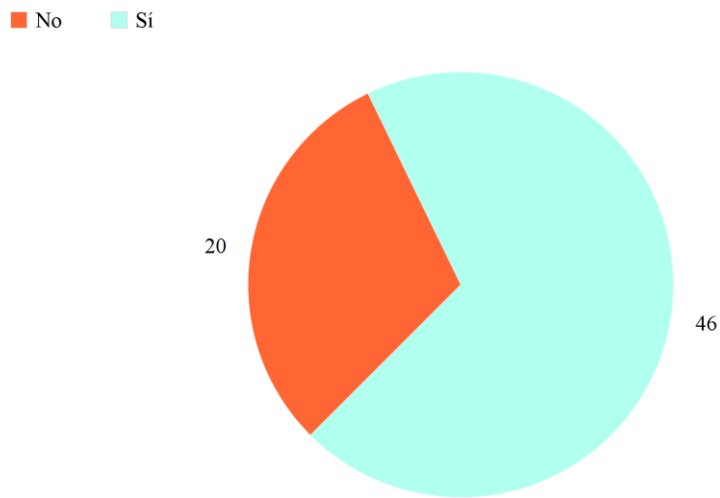


Figura 9: Redacció de textos

4.3 Dades complementàries

Per falta d'espai, he hagut de reestructurar aquest apartat i, per tant, no podré explicar amb detall cadascuna de les quatre preguntes de l'enquesta restants. No obstant això, es tracta de dades merament complementàries que ens ajudaran a entendre una mica més la complexa feina dels ILS i les carències que la comunitat sorda experimenta dia a dia.

Tot procés d'interpretació comença amb una preparació prèvia. La documentació juga un paper fonamental en la vida de tot professional (tal com ens han ensenyat al llarg del grau), però no qualsevol font és vàlida. La pregunta “**Com es documenta i prepara el vocabulari per a les interpretacions?**”, tenia, per tant, 8 opcions entre les quals escollir: diccionaris, literatura grisa, revistes especialitzades, tesis doctorals, llibres, internet, terceres persones i d'altres (Santos i Lara, 2001, p.85-90).

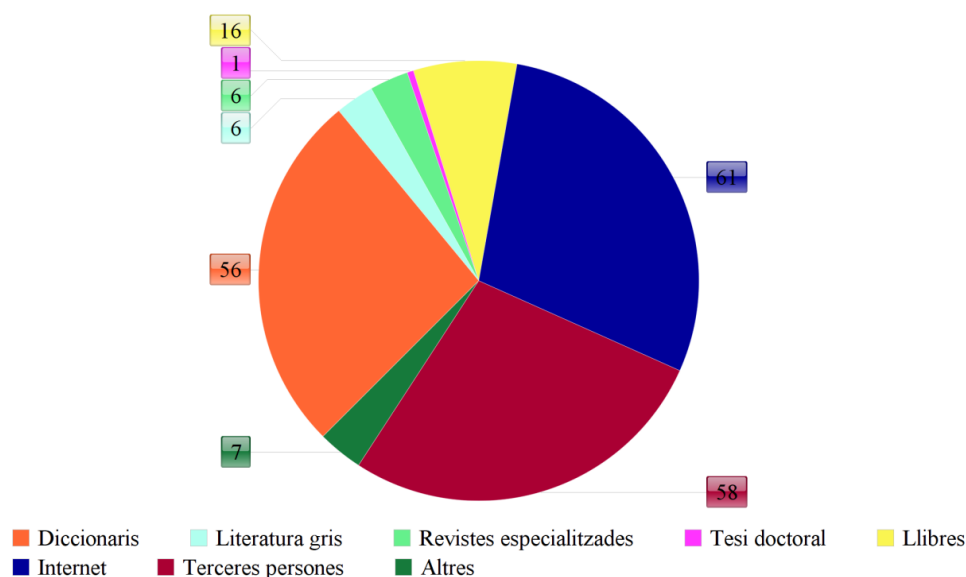


Figura 10: Fonts de documentació emprades

Com bé mostra la figura, la font de documentació més utilitzada pels ILS és internet (29,01 %). Açò podria deure's principalment al fet que, de totes les opcions, és l'única que ofereix el format mp4 i, com que la llengua de signes es transmet pel canal gesto-visual-espacial, la millor manera d'aprendre-la és mitjançant la memòria visual. La segona manera més comuna de documentar-se és mitjançant terceres persones (27,6 %), mentre que el tercer recurs més utilitzat són els diccionaris (26,6 %). La majoria poden consultar-se en internet (i, per tant, ofereixen vídeos amb cada un dels signes), però hi ha d'altres en paper que, mitjançant una imatge, mostren la posició que la mà ha d'adoptar i, mitjançant una fletxa, el moviment que aquesta ha de realitzar. També podem observar que la literatura grisa, les revistes especialitzades i les tesis doctorals són els recursos menys utilitzats (2,85 %, 2,85 % i 0,47 %, respectivament). Arribats a aquest punt, no hauria de sorprendre'ns aquest fet, ja que la interpretació de LS ha sigut matèria d'estudi sols per a uns pocs. Per últim, en l'apartat "altres" s'ha mencionat l'ús d'aplicacions mòbils i els noticiaris en LS.

Tanmateix, en qualsevol moment pot sorgir un signe que l'intèrpret desconeix, bé perquè mai n'ha fet ús o bé perquè es tracta d'un préstec lingüístic o un terme nou. L'equivalent a la RAE o al Instituto Cervantes seria el CNLSE per a la LS. La seua

directora, Esteban (2018) explica que, abans d'introduir nous termes al diccionari, “*se observan, con la supervisión de expertos signantes, criterios lingüísticos de diversa índole: el uso, criterios de evolución y de prestigio, la configuración del signos, la relación con el contenido semántico...*” (citad en Valverde, 2018). Aquest és, sens dubte, un procés llarg que moltes vegades no segueix el ritme d'evolució propi de la llengua. Per tant, una altra de les preguntes realitzades és “**Quins recursos utilitza quan no troba/coneix un equivalent en llengua de signes per a una paraula, un terme o una expressió?**”, la qual tenia quatre opcions: perífrasi, dactilologia, classificadors i d'altres (Santos i Lara, 2001, p.127-128).

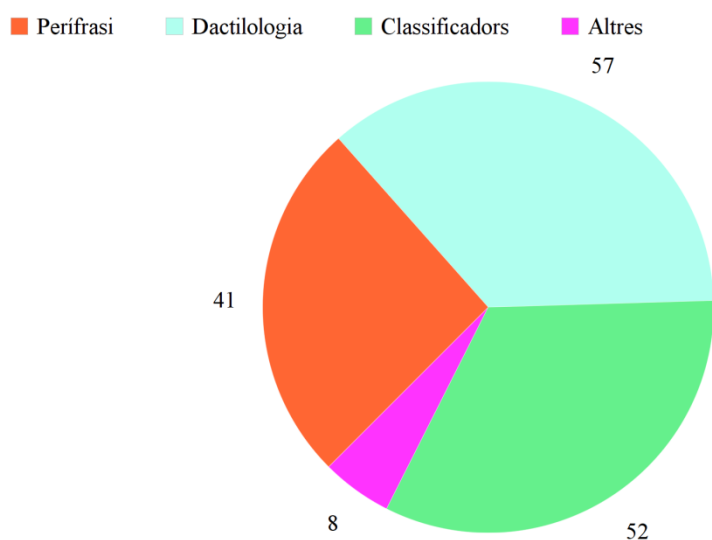


Figura 11: Recursos utilitzats

El recurs més utilitzat en aquest cas és la dactilologia (36,08 %), és a dir, la representació manual de cadascuna de les lletres de l'alfabet. Tal com assenyala Canal CNLSE (2017), es tracta “*de una estrategia exclusiva de interpretación signada. Lógicamente, esta adición de información supone realizar un sobreesfuerzo de producción*” i per aquest motiu, continua explicant que l'interpret, després de lletrejar la paraula, sol assignar-li un signe si creu que aquesta es repetirà més vegades al llarg del discurs o la conversació. D'aquesta manera, evita un consum de temps major. Aquesta tècnica de proposta o acord de signes també pot realitzar-se abans d'una interpretació

entre l'interpret i la persona sorda, tal com han assenyalat 5 persones a l'apartat "altres". El segon recurs més utilitzat són els classificadors (32,91 %). Els classificadors són unitats lingüístiques que indiquen a quina classe o grup pertany un referent determinat. Aquests mai no tenen un significat establert, sinó que depenen del context i de l'ús que en faça el signant. Els classificadors, al seu torn, no són un recurs que sols utilitzi la LS, sinó que també és comú trobar-los en llengües de l'Àsia oriental. El tercer recurs més utilitzat i que és típic també de les LO és la perífrasi (25,95 %), que consisteix en expressar, per mitjà de moltes paraules, allò que podria dir-se en una o molt poques. Per últim, en "altres" també hi ha hagut tres persones que han apostat pels sinònims, tot i que l'interpret sols podrà utilitzar-los quan conega el significat de la paraula.

Altra dada important pel que fa al procés d'interpretació són els problemes comunicatius que s'hi poden produir. La pregunta "**Seleccione els problemes comunicatius que, des del seu punt de vista, més influeixen en una interpretació**" tenia les següents opcions: la procedència geogràfica de l'usuari de LS (dialecte), el grup social de l'usuari (sociolecte), el registre (llenguatge d'especialitat), la tensió emocional o d'altres (Santos i Lara, 2001, p.141).

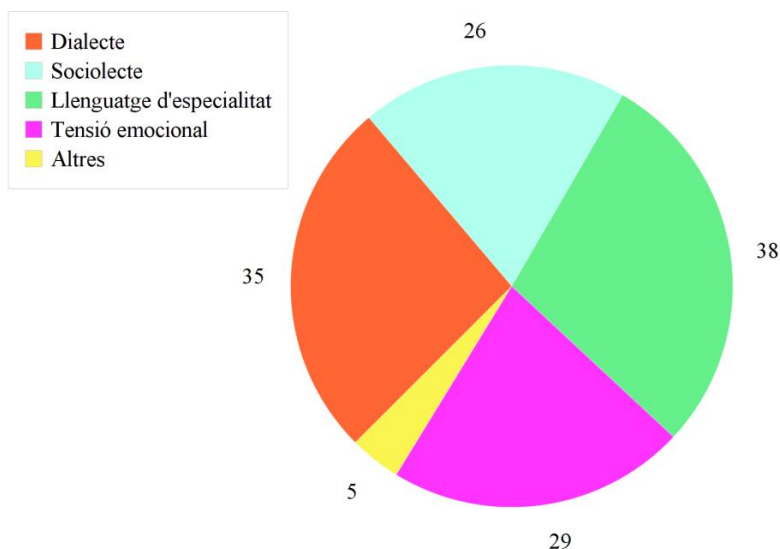


Figura 12: Problemes comunicatius

D'acord amb la figura, el problema comunicatiu més gran deriva de la falta de coneixement del llenguatge d'especialitat (28,57 %) per part de la persona sorda. Aquest fet reflecteix, per tant, les carències educatives que està vivint la comunitat sorda: de res serveix que l'interpret conega diferents termes específics si la persona sorda no ha pogut accedir a l'educació suficient per a entendre'ls. El segon problema comunicatiu més destacat pels enquestats és a causa del dialecte (26,31 %). Com bé he mencionat abans, les persones sordes es basen en l'experiència visual per a crear signes, per tant, mai no totes (ni residint a Espanya) seran capaces de conèixer-los tots. Tot seguit, els problemes més freqüents serien a causa de la tensió emocional (21,8 %) que pot viure's durant la interpretació i del sociolecte (19,55 %). En "altres" també es descriuen problemes ocasionats per condicions tècniques, pel desconeixement de la figura de l'ILS (com bé ja he mencionat abans) i per la manca d'expressió en LS d'algunes persones sordes.

Per últim, tot i que ja s'ha mencionat en algunes ocasions al llarg del treball, he volgut saber amb més exactitud "els **servicis que realitza amb major freqüència**" l'enquestat. Les opcions segons Santos i Lara (2001) són: servicis jurídics, mèdics, acadèmics, religiosos, televisius, oci i d'altres (p.155-166).

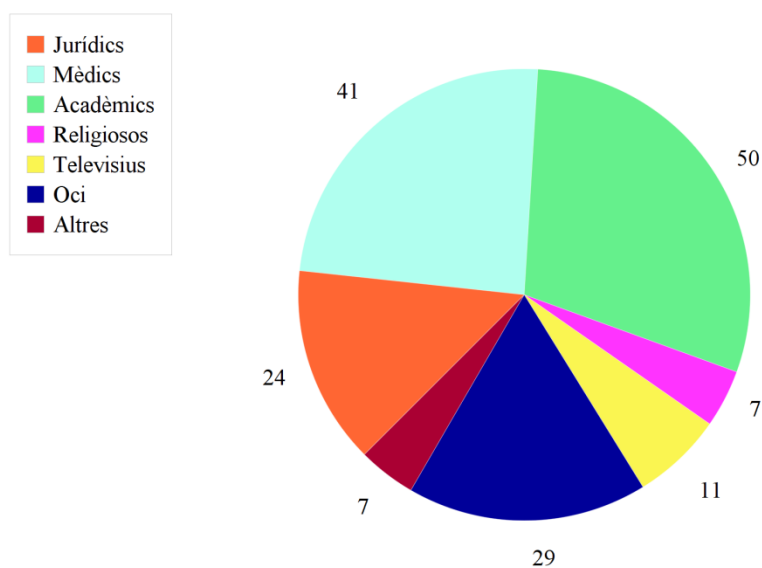


Figura 13: Servicis

Segons els resultats obtinguts a l'enquesta, el tipus de servici que més realitzen els ILS és l'acadèmic (29,59 %), tot seguit del mèdic (24,26 %). Aquest fet ens mostra, sens dubte, la necessitat diària de les persones sordes de tenir un intèrpret que els ajude a integrar-se en la societat i normalitzar la seua situació. Altres servicis bastant demandats tenen a veure amb l'oci (17,2 %) i amb la burocràcia jurídica (14,2 %). En aquest tipus de situacions tan personals és difícil distingir entre intèrpret i mediador, ja que moltes vegades el treball de l'ILS no se centra sols en l'intercanvi d'informació lingüística, sinó que aquest també serveix de suport per a la persona sorda. Per últim, i per ordre d'ús, tenim els servicis televisius (6,51 %), els religiosos (4,14 %) i d'altres (4,14 %), entre els quals es mencionen servicis polítics, de telefonia o jornades i conferències.

Bloc III

4.4 Aportacions

L'últim bloc de l'enquesta consisteix en una pregunta oberta on els participants puguen expressar tot allò que desitgen. La pregunta realitzada és: **“Utilitze aquest espai per a matisar alguna de les respostes anteriors o indicar qualsevol aspecte de la interpretació de llengua de signes que considere rellevant i no s'haja mencionat anteriorment”**.

La majoria dels participants han destacat, una vegada més, el desconeixement per part de la societat en general de la figura de l'ILS i, consegüentment, el mal ús que es fa d'aquests servicis. D'altres assenyalen que quasi totes les respostes podrien ser correctes a causa de l'heterogeneïtat del col·lectiu sord, fet que demostra, de nou, la falta d'una regulació que brinde els mateixos drets i oportunitats a totes les persones sordes. Per últim, alguns dels participats han fet al·lusió a la fatiga i als problemes musculars que suposa l'acumulació d'estrés per a aquelles persones que utilitzen els dits, mans i braços a una velocitat excessiva i sostenen els braços allunyats del cos durant llargs períodes de temps. Afegeixen, per tant, la necessitat de fer nous estudis sobre aquest aspecte i sobre la necessitat de tenir els relleus suficients en les llargues jornades d'interpretació.

5. Conclusions

Després d'analitzar tots els mètodes d'interpretació que s'utilitzen tant en la LO com en la LS, podem afirmar que existeixen moltíssimes diferències entre ambdues modalitats. El canal mitjançant el qual es transmet una llengua i la situació en què es troben les persones usuàries d'aquesta marquen totalment el rumb de la interpretació, i per tant, una LO i una LS mai no podran tractar-se de la mateixa manera.

Malgrat això, la interpretació de LS no ha sigut objecte d'estudi de molts treballs, i per aquest motiu considere que l'opinió dels professionals que contestaren l'enquesta ha estat clau en aquest TFG. Segons els enquestats, i com bé expliquen Santos i Lara (2001), la consecutiva (amb la seua corresponent presa de notes) seria de tots els mètodes el menys utilitzats en LS, ja que físicament és impossible que l'intendent mire el signant al mateix temps que pren notes. La simultània, al seu torn, s'utilitza tant en LS com en LO però els mètodes i l'equipament necessari són completament diferents (interpretació en cabina i a cau d'orella vs. interpretació en espill). Per últim, la interpretació al telèfon i la interpretació de textos escrits són molt més comunes i necessàries al si de la comunitat sorda. No obstant això, les respostes també mostren que no en tots els casos la teoria es correspon amb la realitat, i menys quan parlem del *modus operandi* que tant persones sordes, ILS i oients devem seguir, sobretot en conferències i cridades telefòniques. Tot açò es deu a la falta d'un reglament que vertaderament done suport a l'educació del col·lectiu sord, a la LS, i que, conseqüentment, reconega la feina dels ILS.

Les respostes de l'enquesta s'han utilitzat de forma merament contrastiva, però què passaria si cadascuna d'aquestes s'analitzara detalladament per separat? Per què no passar un qüestionari a persones sordes i conèixer, des del seu punt de vista, la relació que mantenen amb els ILS? Quines conclusions haguérem extret si aquest TFG parlara també del col·lectiu sordceg? Aquestes són sols algunes de les preguntes que, si algun dia reben resposta, faran que el col·lectiu sord per fi se senta.

6. Bibliografia

- Asetrad. (2011). *Todo lo que siempre quiso saber de la interpretación*. [Fullet]. Recuperat de: https://asetrad.org/images/asetrad/pdf/como_encargar_inter/SPANISH_INTERPRETING_SCREEN.pdf
- Bosch, C. (2012). *Técnicas de interpretación consecutiva: la toma de notas: manual para el estudiante*. Granada: Comares.
- Cea, M^a A. (2004). *Métodos de encuesta. Teoría y práctica, errores y mejora*. Madrid: Síntesis.
- Collados, A. i Fernández, M. M. (2001). *Manual de interpretación bilateral*. Granada: Comares.
- Corsellis, A. (2010). *Traducción e interpretación en los servicios públicos. Primeros pasos*. Granada: Comares.
- FESOCA. (s.d.). *La llengua de signes catalana: una realitat lingüística*. [Fullet]. Recuperat de: <http://llengua.gencat.cat/permalink/659cb867-5386-11e4-8f3f-000c29cdf219>
- Frishberg, N. (1990). *Interpreting: An Introduction*. USA: Registry of Interpreters for the Deaf, Inc.
- García, F. (2009). La interpretación telefónica en el ámbito sanitario: realidad social y reto pedagógico. *REDIT Revista electrónica de didáctica de la traducción y la interpretación*, (3), 18-30. Recuperat de <http://www.revistas.uma.es/index.php/redit/article/view/1920/pdf>
- González, R. H. [Canal CNLSE]. (2017, noviembre 2). 6. *Las estrategias en la interpretación signada* [Arxiu de vídeo]. Recuperat de: <https://www.youtube.com/watch?v=e9eHZ4yQoSA>
- Iliescu, C. (2001). *Introducción a la interpretación: la modalidad consecutiva*. Sant Vicent del Raspeig: Universidad de Alicante.
- Instituto Nacional de Estadística. (4 de noviembre de 2008). *Encuesta de Discapacidad, Autonomía personal y situaciones de Dependencia (EDAD). Año 2008*. [Comunicat de premsa]. Recuperat de: <http://www.ine.es/prensa/np524.pdf>
- Jiménez, A. (1999). *La traducció a la vista. Un anàlisi descriptiu* (Tesi doctoral). Universitat Jaume I, Castelló.

- Kelly, N. (2008). *Telephone Interpreting. A Comprehensive Guide to the Profession*. Bloomington: Trafford Publishing.
- Lacreu, J. i al. (1995). *Diccionari Valencià*. València: Edicions Bromera.
- Llei núm. 18476. *Ley 27/2007, de 23 de octubre, por la que se reconocen las lenguas de signos españolas y se regulan los medios de apoyo a la comunicación oral de las personas sordas, con discapacidad auditiva y sordociegas*. Boletín Oficial del Estado. Madrid, Espanya. 24 d'octubre de 2007. Recuperat de: <https://www.boe.es/buscar/pdf/2007/BOE-A-2007-18476-consolidado.pdf>
- Pozo, M. I., i Campillo, L. (2016). *La interpretación telefónica y su práctica profesional. Estudio de caso sobre dos empresas proveedoras del servicio en España*. Recuperat de: <http://revistaseug.ugr.es/index.php/sendeban/article/viewFile/3921/5054>
- Rosenberg, B. A. (2007). A Data Driven Analysis of Telephone Interpreting. En Wadensjö, C., Englund-Dimitrova, B. i Nilsson, A. (eds.). *The Critical Link 4: Interpreters in the Community. Selected Papers from the 2nd International Conference on Interpreting in Legal, Health, and Social Service Settings, Stockholm, Sweden, 20-23 May 2004*. Amsterdam: John Benjamins.
- Sánchez, J. (23 de novembre de 2017). “Las personas sordas están sufriendo mucha discriminación en el acceso al mercado laboral”. *Cadena SER*. Entrevista amb Concha Díaz. Recuperat de: http://cadenaser.com/emisora/2017/11/22/radio_murcia/1511379296_432218.html
- Santos, E. i Lara, M^a. P. (2001). *Técnicas de interpretación de lengua de signos*. Madrid: Fundación CNSE.
- Taylor-Bouladon, V. (2011). *Conference interpreting: principles and practice*. Charleston: S. C., BookSurge.
- Torres, M^a G. (2004). *Enseñar y aprender a interpretar. Curso de interpretación de lenguas Español/Inglés*. Màlaga: Libros Encasa.
- Valverde, B. (14 de gener de 2018). Así se actualiza la lengua de signos para añadir términos como “selfi” y “mansplaining”. *El País*. Recuperat de: https://verne.elpais.com/verne/2018/01/11/articulo/1515685022_619472.html
- Vanhecke, K. i Lobato, J. (2009). *La enseñanza-aprendizaje de la interpretación consecutiva. Una propuesta idáctica*. Granada: Comares.

7. Annex

7.1 Enquesta realitzada a intèrprets de llengua de signes³

Hola, me llamo Tamara Navarro y soy estudiante de Traducción e Interpretación en la Universidad Jaume I de Castellón. También estudio lengua de signos y es por esto que he decidido hacer mi TFG sobre las diferencias entre la interpretación de una lengua oral y una de signos, y las dificultades que esta última conlleva. No obstante, no hay mucha información al respecto, por lo que si sois intérpretes de lengua de signos agradecería mucho que respondieseis a la encuesta (no os llevará más de 10 minutos) y que la compartieseis con vuestros compañeros y conocidos. ¡Muchas gracias!

BLOQUE I

1. Formación

2. Años de experiencia

3. ¿Actualmente solo se dedica a la interpretación de lengua de signos?

Sí No

4. Trabaja...

Por cuenta ajena

Por cuenta propia

En un voluntariado

Otro

³ L'enquesta s'ha realitzat en espanyol, ja que no tots els destinataris d'aquesta són de la Comunitat Valenciana i, per tant, no coneixen necessàriament el valencià.

BLOQUE II

5. **¿Ha utilizado alguna vez el sistema de signos internacional (SSI)? ¿En qué situaciones?**

6. **¿Cómo se documenta y prepara el vocabulario para las interpretaciones?**

Diccionarios	Literatura gris	Revistas especializadas
Tesis doctorales	Libros	Internet
Terceras personas	Otro	

7. **¿Qué recursos utiliza cuando no encuentra/conoce un equivalente en lengua de signos para una palabra, un término o una expresión?**

Perífrasis	Dactilología	Clasificadores
Otro		

8. **¿Sabén los oyentes utilizar y respetar los servicios de los intérpretes de lengua de signos? Justifique la respuesta.**

9. **¿Ha realizado alguna vez una interpretación consecutiva? ¿En qué situaciones? ¿Ha hecho toma de notas? Justifique la respuesta.**

10. **¿Ha interpretado alguna vez un texto escrito en lengua de signos? ¿En qué situaciones?**

11. **¿Alguna vez una persona sorda le ha “dictado” un texto en lengua de signos para que usted lo redactase? ¿En qué situaciones?**

12. **Seleccione los problemas comunicativos que, bajo su punto de vista, más influyen en una interpretación.**

La procedencia geográfica del usuario de LS (dialecto)

El grupo social del usuario (sociolecto)

El registro (lenguaje de especialidad)

Tensión emocional

Otro

13. **Seleccione los 3 tipos de servicios que realice con mayor frecuencia.**

Servicios jurídicos (abogados, notarios, comisaría, juzgados, etc.)

Servicios médicos

Servicios académicos

Servicios religiosos

Servicios en televisión

Servicios de ocio

Otro

14. ¿Alguna vez ha interpretado en conferencias donde los ponentes y/o asistentes eran personas sordas usuarias de diferentes lenguas de signos? ¿Se utilizó el sistema de signos internacional o había un intérprete para cada lengua de signos? Si los había, ¿estos utilizaban la opción del relé o la interpretación de enlace o bilateral?

14. ¿Ha interpretado alguna vez al teléfono? Si es así, ¿la persona sorda, antes de iniciar la conversación, le explica el contenido de esta? ¿Se informa a la persona que está al otro lado del teléfono que para esa conversación se precisa un intérprete de lengua de signos?

BLOQUE III

15. Utilice este espacio para matizar alguna de las respuestas anteriores o indicar cualquier aspecto de la interpretación de lengua de signos que considere relevante y no se haya mencionado anteriormente.

¡Muchas gracias!